

Tagasisivaade XI Riigikogu töödele ja tegemistele

Marika Kirch (RiTo 24), Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik

Riigikogu XI koosseis: statistikat ja ülevaateid. Peatoimetaja Aaro Mõttus. Tallinn, 2011.

XI Riigikogu lõpetas oma töö 2011. aasta kevadel. Alates VII Riigikogust on Riigikogu Kantselei koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga jäädvustanud meie parlamendi tähtsamad tööd ja tegemised statistikakogumikuna. Seekordne väljaanne on kolmas.

Raamat jaguneb artiklite ja statistikaosaks. Esimene osa koosneb kolmest artiklist. Euroopa Liidu asjade komisjoni nõuniku-sekretariaadijuhataja Olev Aarma artikkel "Riigikogu ja Euroopa Liidu asjad: siseriiklik menetlus ja Lissaboni lepingust tulenevad uued võimalused" käsitleb Eesti Euroopa Liiduga ühinemise mõju Riigikogu töökorraldusele. Autor analüüsib Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentidele antud uut pädevust kontrollida subsidiaarsuse põhimõttest kinnipidamist. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses tehtud muudatuste kohaselt on subsidiaarsuse kontrolli algatajaks Euroopa Liidu asjade komisjon. Artiklist saab teada, kuidas on subsidiaarsuse järelevalve küsimus lahendatud meil ja teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.

Õigusnõunik Silver Sära on kirjutanud ülevaate tähtsamatest õigusaktidest, mille mõju Eesti elule on eeldatavalt kõige suurem või mis on muudel põhjustel pälvinud rohkesti avalikkuse tähelepanu. Näiteks muudeti Eesti Vabariigi põhiseadust (preambulis eesti keele säilimine läbi aegade kui põhiseaduse olulisimaid eesmärke), ratifitseeriti Lissaboni leping, aga menetleti ka teisi Eesti elu tugevasti mõjutavaid seadusi nagu uus töölepingu seadus, perekonnaseadus, täiendused pensionikindlustuse seaduses jne. Kokku võttis parlament vastu 556 seadust.

Peale seaduste vastuvõtmise on Riigikogul muidki ülesandeid. Olulisemaid on suhtlemine avalikkusega, aruandmine rahvale riigi olukorra kohta, rahva tahte viimine valitsuseni. Artiklis "Parlamentaarne kontroll ja arutlev parlament" analüüsib õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Riho Kangur Riigikogu võimet näha tähtsaid ühiskondlikke probleeme, mis jäävad väljapoole parlamendi klassikalist seadusandlikku tegevust (seadusloome, parlamentaarne kontroll täitevvõimu üle, kõrgete riigiteenistujate ametissenimetamine), arutleda nende üle ning pakkuda lahendusi. Parlament peaks tänapäeval üha rohkem kujunema poliitilise debati keskpunktiks, kus rahvaesindajad osalevad aktiivse mõttevahetuse käigus poliitikate ja strateegiliste otsuste kujundamisel. Autor jõuab järeldusele, et XI Riigikogu tööle oli iseloomulik laialdasem ekspertide kaasamine ning ministrite regulaarselt toimuvate tööülevaadete ärakuulamine, mis rõhutab Riigikogu kui ühiskonna arenguideede koondaja ja suunaja rolli.

Raamatu statistikaosa ülesehitus järgib üldjoontes 2004. aastal ilmunud kogumiku "Riigikogu VII-IX koosseis: statistikat ja kommentaare" struktuuri. Statistikaosa paremaks

mõistmiseks on tabelitele lisatud märkusi. Võrdluseks on toodud eelmiste Riigikogu koosseisude valimiste jm võrreldavat statistikat. Ülevaatlikkuse huvides on lisatud jooniseid.

Statistikaosa jaguneb neljaks alajaotiseks. Esimesest leiab infot Riigikogu valimiste ja liikmete kohta. Esitatud on kõigi XI Riigikogus töötanud liikmete üldandmed, samuti ülevaade nende tööst komisjonides ja fraktsioonides. Teises osas antakse ülevaade juhatuse valimistest, tuuakse ära juhatuse otsuste statistika ning komisjonide, fraktsioonide ja delegatsioonide koosseisud. Kolmandas osas on välja toodud tööaja ja õigusloome statistika, põhiseaduse ja Riigikogu töökorralduse muutmise ning riigieelarvega seotu. Neljas osa võtab kokku Riigikogu muu tegevuse, mille all vaadeldakse Vabariigi Presidendi, valitsuse, Riigikontrolli, õiguskantsleri, Riigikohtu ja riiklike finantsasutustega seotut. Sealt leiab materjali ka parlamentaarse kontrolli ning ametiisikute nimetamise ja vabastamise kohta.

Kogutud andmete esitamise loogika ja jaotus on kolme väljaande lõikes püütud samaks jätta, kuid iga järgmise koosseisu tegevuse kirjeldamine ja statistika esitamine muudab siiski mingil määral tabelite vormi. Iga uue koosseisuga on Riigikogu töö muutunud mitmetahulisemaks, juurde on tulnud uusi töövorme. Ka käesolevas kogumikus on eelmisega võrreldes mõned uued tabelid. Euroopa Liidu asjade menetluse kohta on kaks tabelit – Euroopa Liidu õigusaktide eelnõude kohta Eesti valitsusele esitatud seisukohad ning Euroopa Liidu asjade komisjonile või väliskomisjonile esitatud arvamused. Riigikogu komisjoni uus töövorm on komisjonide raportid ja seetõttu on ka vastav alajaotus toodud statistikasse. Riigikohtu tabel on nüüd põhjalikum: eraldi on toodud seaduste põhiseadusele vastavuse kontrolli algatamine ja lahendi tulemus. Valdavas osas on andmete esitamise vorm samasugune kui eelmises kogumikus.

Koostajate eesmärk on olnud andmete esitamise käepärasus ja võimalus võrrelda erinevate Riigikogu koosseisude statistikat koondtabelites. Võrdlusest selgub, et algatatud seaduseelnõude arv on kahanenud, kuid sealjuures on viimase kolme (IX–XI) Riigikogu koosseisu jooksul vastuvõetud seaduseelnõude osakaal (protsent algatatuist) enam-vähem muutumatu. Seaduseks on saanud ikka 70–71 protsenti eelnõudest. Võrreldes eelmise koosseisuga on tunduvalt vähenenud liikmete algatatud eelnõude arv. Fraktsioonid on algatanud eelnõusid enam-vähem sama palju kui eelmises koosseisus, kuid vastu on võetud vähem. Vähem on menetletud ka välislepingutega seotud seaduseelnõusid.

XI Riigikogus ei moodustatud ühtki probleem- või uurimiskomisjoni, ka nende moodustamise katseid oli eelmise koosseisuga võrreldes vähem. Veidi vähenes välisdelegatsioonide arv, see-eest moodustati tunduvalt rohkem parlamendirühmi (X Riigikogus 36, XI Riigikogus 60). Kasvas ka muude ühenduste arv.

Kui esimene statistikakogumik, mis koondas kaante vahele VII–IX Riigikogu töö, pani proovile tegijate kannatuse kõigi andmete kokkuotsimisel Riigikogu stenogrammide ja protokollidest, siis selle kogumiku koostamiseks vajalik materjal on põhiliselt saadud juba Riigikogu kodulehelt. Aastatega on Riigikogu töö muutunud heas mõttes rutiinseks, kergemini klassifitseeritavaks ja avalikkusele nähtavamaks. Samas on koostajad mõne üksikküsimuse väljaselgitamiseks või mõne arvu täpsustamiseks näinud vaeva rohkem kui see tabelitest välja paistab.

Eesti parlamentarismi tutvustamisele väljaspool Eestit aitab mõnevõrra kaasa ingliskeelse kokkuvõtte lisamine. Koostajad loodavad, et raamatust on abi politoloogidele, üliõpilastele, ajakirjanikele või lihtsalt Riigikogu tööst huvitatud inimestele. Riigikogu töö analüüs aitab ilmestada sisukamaid arutelusid parlamentarismi üldiste väärtuste ja meie parlamendi tegevuse üle.